

4. Крестовська Н.М. Ювенальне право України: генезис та сучасний стан : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Одеса, 2008. 42 с.

Опанасенко Олег Миколайович,
головний судовий експерт групи
трасологічного обліку відділу
криміналістичних видів досліджень
Полтавського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України

АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАСОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Під час досудового розслідування першочергове значення має інформація про осіб, що вчинили чи могли вчинити злочини, або причетні до них, про нерозкриті злочини, про походження і належність виявлених речових доказів, включаючи різні види слідів. Швидке одержання таких даних багато в чому залежить від ефективного використання систем обліків різних об'єктів, що перебувають у сфері діяльності правоохоронних органів.

Практика показує, що найбільш ефективною формою роботи з великими об'ємами інформації є система реєстрації і обліків. Загальною метою цієї системи є інформаційне криміналістичне забезпечення процесу розкриття, розслідування і попередження кримінальних правопорушень. Вона є складовим елементом головної мети криміналістики як науки і практичної діяльності (забезпечення боротьби зі злочинністю) та реалізації цієї мети в процесі проведення процесуальних дій і негласних слідчих заходів.

Сьогодні різного роду виявлену, закріплену криміналістично-значиму інформацію фіксують, накопичують, обробляють, систематизують і зберігають у спеціально створених інформаційно-пошукових системах правоохоронних органів, які називають криміналістичними обліками [1, с. 298], і які повинні слугувати аналізу цієї уніфікованої маси даних.

Криміналістичні обліки є інформаційною системою правового характеру, так як в них відбувається фіксація і систематизація відомостей про певні об'єкти та самих об'єктів. Об'єктами таких обліків можуть бути: вогнепальна та холодна зброя; боєприпаси; типові знаряддя скоєння кримінальних правопорушень і сліди їх використання; замикаючі пристрої; сліди рук, взуття, рукавичок, шин транспортних засобів, зламу; наркотичні речовини і сильнодіючі фармацевтичні препарати; лакофарбні покриття, тощо. В сучасному суспільстві, в умовах стрімкого розвитку технологій, вбачається покращення використання трасологічного обліку,

що є запорукою успішного попередження, розкриття та подальшого розслідування злочинів.

Для отримання необхідної інформації існують різні криміналістичні обліки, які призначені для одержання даних про особу, причетності її до розслідуваного злочину, факту вчинення однією і тією самою особою декількох злочинів чи використання при цьому того ж самого знаряддя тощо [2, с. 355].

Те, що криміналістичні обліки є інформаційною системою правового характеру, сходяться думки багатьох авторів, оскільки в обліках відбувається фіксація і систематизація відомостей про певні об'єкти і самі об'єкти.

За допомогою криміналістичних обліків можна одержати також дані, що дозволяють визначити напрямок пошуку, висунути слідчі версії, одержати пошукову інформацію про предмети, що знаходилися у злочинця, або були використані ним під час здійснення злочину, про викрадені об'єкти та інше. Будучи джерелом швидкого одержання тих чи інших даних, обліки сприяють підвищенню рівня інформаційного забезпечення проведення експертних досліджень, їхньої достовірності й обґрунтованості [3, с. 10]. Для кожного виду об'єктів використовують спеціальні класифікаційні системи ознак.

У залежності від розв'язуваних задач криміналістичні обліки мають пошукове чи довідкове призначення.

Криміналістичні обліки довідкового призначення формуються на основі натурних об'єктів окремих видів виробів (фарні розсіювачі, гільзи, кулі тощо), включають різноманітні каталоги (наприклад, малюнки підшв взуття, протекторів шин та ін.), технічну документацію на окремі види виробів, що використовуються у проведенні експертиз і досліджень як стандартні зразки [4].

Криміналістичні обліки пошукового призначення включають об'єкти (натурні чи їх копії), що безпосередньо зв'язані зі вчиненими злочинами і вилучені при оглядах місць чи подій при проведенні інших слідчих дій.

На місці події звичайно є велика кількість речових об'єктів, багато з яких не відносяться до події злочину, що розслідується. Тому важливо виділити із загальної маси саме ті, які залишені саме злочинцем, для швидкого пошуку та викриття злочинця [5].

Вчинення багатьох злочинів супроводжується певними змінами у навколишньому оточенні. Такі зміни прийнято називати слідами злочину. У криміналістиці сліди, що залишаються після вчинення злочину, вивчаються з метою швидшого його розкриття, виявлення злочинців, встановлення істини [6].

Відомо, що речові джерела криміналістичної інформації дозволяють визначити, яким об'єктом вони залишені, встановити окремі ознаки цього об'єкту і, нарешті, ідентифікувати його. Речові джерела містять велику кількість інформації, проте сучасна криміналістична практика використовує лише її частину.

Дослідження слідів має важливе криміналістичне значення, оскільки допомагає встановити знаряддя злочину, отримати відомості про злочинця, визначити механізм злочинної події. Вивчення матеріально-фіксованих слідів (слідів-відображень) здійснює трасологія – криміналістичне вчення про сліди [5].

Слід зауважити, що сьогодні сліди трасологічного походження (взуття, фактури матеріалу, зламу, транспортних засобі) є одним з потенційних резервів для підвищення рівня розкриття злочинів. З використанням трасологічного обліку відповідної категорії можна встановити факт залишення слідів тим самим предметом (об'єктом) при вчиненні декількох злочинів та ідентифікувати окремий предмет, що належить конкретній особі, за слідами, що вилучені під час оглядів місця події. Для того, щоб провести ідентифікаційні дослідження потрібно мати доступ до дуже великої колекції зразків підшв взуття, рукавичок, шин транспортних засобів і інструментів різних типів, брендів і виробників (бази даних). Збираючи зразки підшв взуття, рукавичок, шин транспортних засобів, інструментів і т.п. трасологічні лабораторії зазвичай працюють з виробниками та дистриб'юторами на ринку в країні і за кордоном. Незважаючи на значні зусилля експертів-трасологів, бази даних ще досі не достатньо укомплектовані, оскільки на ринку існує величезна кількість зразків предметів (об'єктів) відповідних категорій. Дослідження, які проводять спеціалісти трасологічних лабораторій сусідніх держав зазвичай є дуже корисними для нашої держави, оскільки на нашому ринку є величезна кількість взуття, рукавичок, шин транспортних засобів, інструментів і інших виробів іноземних виробників.

Треба звернути уваги на те, що здійснення перевірок слідів трасологічного походження за оперативно-пошуковими колекціями здійснюється працівниками Експертної служби України шляхом порівняння реєстраційних карток вручну із-за відсутності відповідних автоматизованих систем в даному напрямку, таких як наприклад автоматична ідентифікаційна дактилоскопічна система (АДІС), що повноцінно функціонує для встановлення співпадання слідів рук, яка аналізує ознаки в закодованих слідах, перевіряє їх по десятках тисяч відбитків, внесених до масиву, та видає список найбільш схожих відбитків, які потім перевіряються оператором власноруч.

Відтак постала потреба досліджень баз даних слідів підшв взуття, рукавичок, шин транспортних засобів, інструментів і інше, які функціонують в сусідніх державах і встановлення можливості створення розширеної єдиної транснаціональної бази даних слідів предметів (об'єктів) відповідних категорій в Україні, що суттєво може допомогти у розкритті злочинів.

Слід звернути увагу на досвід зарубіжних держав, які використовують в своїй практиці різні програми та бази.

В даних програмах зібрано набір десятків тисяч зразків об'єктів, які компанії щорічно розширюють шляхом поповнення новими. Вони

мають добре розвинену систему, за допомогою якої можна шукати дані, оскільки кожний доданий новий слід є кодований. Принцип роботи полягає в тому, що слід поділено на зони, а оператор який вводить слід, описує кожну зону, використовуючи геометричні фігури у вигляді прямих і хвилястих ліній, зигзагів, кіл, прямокутників, трикутників і багатокутників.

Останнім часом виникла необхідність внесення змін в систему органів внутрішніх справ в одержанні необхідної інформації для покращення ефективності роботи при попередженні, розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень.

Головною метою покращення функціонування трасологічного обліку є обґрунтування необхідності створення, поповнення та використання інформаційно-довідкових систем у досудовому розслідуванні шляхом створення розширеної єдиної транснаціональної бази даних предметів (об'єктів) та їх слідів відповідних категорій в Україні та переведення трасологічного обліку на автоматизований рівень шляхом створення та впровадження автоматичної ідентифікаційної трасологічної системи (АДТС), що суттєво допомогло б у попередженні, розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень, а також при проведенні експертами досліджень, що є вкрай необхідним в умовах сьогодення.

Необхідність створення та впровадження в роботу правоохоронних органів України розширеної єдиної системи транснаціональної бази даних предметів (об'єктів) та їх слідів відповідних категорій та автоматизованої ідентифікаційної трасологічної системи (АДТС) та більш широкого їх застосування диктується низкою факторів, таких як: швидке отримання необхідної інформації, підвищення ефективності роботи правоохоронних органів та нагальна потреба для активізації міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю.

Таким чином, в умовах сьогодення, при вирішенні питання стосовно шляхів вдосконалення ефективності функціонування трасологічного обліку потрібно: по-перше – створити та впровадити в роботу правоохоронних органів України розширену єдину систему транснаціональної бази даних предметів (об'єктів) та їх слідів відповідних категорій та перевести роботу трасологічних обліків на автоматизований рівень шляхом створення та впровадження автоматичної ідентифікаційної трасологічної системи (АДТС), враховуючи сучасну тенденцію розвитку комп'ютерних технологій; по-друге – створити та запровадити в роботу колекції в електронному вигляді на базі програмних продуктів із застосуванням новітнього обладнання; по-третє – впровадити формування допоміжних інформаційно-довідкових колекцій у вигляді натурних зразків (їх копії/зображень), із зазначенням їх форм, розмірних характеристик, виробників по відповідних категоріях. Все це дасть змогу значно підвищити ефективність отриманих результатів при використанні трасологічного обліку, скоротить час на пошук інформації та активізує

міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю з іншими державами.

Список використаних джерел

1. Криміналістика: [навч. посіб.] / І.В. Гора, В.А. Колесник. – К.: Алерта, 2005 Ч. І 6 Криміналістична техніка. – 320 с.

2. Ніколаєва О., Кіян Т.М. використання криміналістичної реєстрації в розкритті і розслідуванні злочинів. Новітні наукові дослідження держави і права : зб. наук. пр. / за ред. П.М. Шапірка, О.В. Козаченка. Миколаїв :Іліон, 2013. 530 с.

3. Калюга К.В. Матеріально-фіксовані носії інформації про особу злочинця та її використання на початковому етапі розслідування : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Запоріжжя, 2011. 20 с.

4. Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затверджена Наказом МВС України № 390 від 10.09.2009.

5. Робота з речовими джерелами криміналістичної інформації при розкритті та розслідуванні злочинів. URL: <http://referatu.com.ua/oldreferats/135/109385>.

6. Поняття слідів у трасології та їх класифікація. Механізм слідоутворення URL: https://pidruchniki.com/2015060965278/pravo/ponyattya_slidiv_trasologiyi_klasifikatsiya_mehanizm_slidoutvorenniya.

Пилипенко Олена Валеріївна,

судовий експерт відділу будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Вінницького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України з правом проведення земельно-технічної експертизи, оціночно-земельної експертизи та експертизи з питань землеустрою

ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ФАКТИЧНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОВОГО ФОНДУ ЗА ПЛАНОВО-КАРТОГРАФІЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ ЛІСОВПОРЯДКУВАННЯ В МЕЖАХ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ПИТАНЬ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Протягом останніх років до територіальних підрозділів Експертної служби МВС, що здійснюють судово-експертну та наукової діяльності в галузі судової експертизи збільшилися надходження досліджень у сфері землеустрою з метою встановлення відповідності фактичного землекористування земель наданих в користування спеціалізованим державним або комунальним лісгосподарським підприємствам, іншим державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям, для ведення лісового господарства правовстановлювальним документом,